

אחרי מות עופר אדרת

נבר בנבכי הזיכרון הגרמני

פרופ' גלעד מרגלית, היסטוריון
2014-1959

צילום: דרור מעין

מרגלית נולד בחיפה ב-1959. את הדוקטורט רט שלו, על היחס של הגרמנים למיעוט הצור עניי אחרי השואה, כתב באוניברסיטה העברית. מחקרו ראה אור כספר בשם "גרמניה האחרת והצוענים: יחסם של הגרמנים אחרי 1945 לר" דיפת הצוענים ברייך השלישי" (מאגנס, 1998). על רדיפת הצוענים הרחיב בספרו "ג'נוסייה, גרמניה הנאצית והצוענים" (האוניברסיטה הפ" תוחה, 2006).

הוא החל את דרכו כמרצה להיסטוריה ב-1997 באוניברסיטת חיפה, שם התמחה בהיסטוריה גרמנית בתקופת העת החדשה. הוא חקר את ההתמודדות של גרמניה עם עב" רה הנאצי לאחר מלחמת העולם השנייה, את האנטישמיות ואת יחסה של גרמניה לאחר 1945 למיעוטים אתניים ובהם יהודים, צוענים וטורקים.

"לא אחת מוצג הזיכרון כמנוגד לשכחה. ואולם, הן זיכרון העבר של היחיד והן זיכרונות היסטוריים של האומה... הם ייצוג מובנה ופרשני של העבר, ויש עמם לא מעט שכחה והשכחה", כתב.

"מעצבי הזיכרון הרשמי... בוחרים, מדעת ושלא מדעת, להדגיש היבטים מסוימים ולהקל ראש בהיבטים אחרים של העבר, ואפילו להש" כיחם כליל. כל זאת על פי העדפותיהם והצרכים הפסיכולוגיים, החברתיים והפוליטיים שלהם, המניעים אותם לשימוש פרשני בעבר. הזיכרונות הללו מתנסחים כנרטיב".

בשנים האחרונות חקר את המיעוט הטורקי בגרמניה, ובחן את יחסו לחברה הגרמנית ולשואה.

הוא מת מסרטן בגיל 55, והותיר אחריו את אמו, אשתו ורדית, חמישה ילדים ונכדה.

פרופ' גלעד מרגלית חקר סוגיה היסטורית- חברתית טעונה: האופן שבו גרמניה זוכרת ומ" נציחה את מתיה ממלחמת העולם השנייה. הוא עיין בפרוטוקולים, בנאומים, בקטעי עיתונות, בספרים וביצירות אמנות וביקר באנדרטאות בגרמניה. בדרך זו עמד על השינוי שחל בתר" בות הזיכרון הגרמנית ביחס למלחמה: בין אשמה, לסבל ולתחושת קורבנות.

מרגלית טען כי רוב העם הגרמני חש אמ" גם אשמה על השואה, אך לא התעמת עם העבר באופן מספק. "רוב הגרמנים חשו עצמם אחרי 1945 כקורבנות ולא כרודפים. קורבנות של הנאציזם, שלדבריהם פיתה אותם ללכת אחריו לאברון, וקורבנות של בעלות הברית המנצחות, שלטענת רבים בגרמניה ניהלו מלחמה נקמנית ותסרת רסן, שלא חסה על האוכלוסייה האזר" חית", כתב ב"הארץ".

בספרו "אשמה, סבל וזיכרון – גרמניה זוכ" רת את מתיה במלחמת העולם השנייה" (אוניבר" רסיטת חיפה, 2007), הציג את מורכבות השיה הגרמני. "נראה שתחושת האשמה, או לפחות תחושת חוסר הנחת מן העבר הנאצי, הועברה ועודנה רווחת ולו אצל חלק מבני הדור השני והשלישי", כתב.

בד בבד סבר כי יש בגרמניה חזרה לנקודת המבט הלאומית, שבוחנת את ההיסטוריה גם מחוץ לנרטיב היהודי. "נקודת מבט זו מושתתת על חוויות המלחמה כפי שחווה והבין האזרח הג" רמני, ולא על חוויותיהם של הנרדפים היהודים או הלוחמים בפשיזם. ראייה זו של האירועים ההיסטוריים, המזוככת מאשמה ומתרכזת בס" בלם של הגרמנים, יש עמה הבנה, ואולי אף הזדהות, לפחות עם היבטים מסוימים בפרשנות הנאצית למהלך המלחמה וגורמיה", הוסיף.